

Samen Gezond Groot

Optimalisering van de leefstijladvisering in de
Jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 4-jarigen

Academische Werkplaats
Jeugd en Gezondheid

Colofon

Samen Gezond Groot is een project van Amsterdam UMC, locatie VUmc (afdeling Public and Occupational Health / sectie Jeugd en Gezondheid) samen met JGZ Kennemerland, GGD Kennemerland, JGZ Zuid-Holland West en GGD Zaanstreek-Waterland.

De looptijd van het project was juni 2018 - november 2020.

Projectteam Samen Gezond Groot

Vera van den Berg	<i>postdoc onderzoeker Amsterdam UMC, locatie VUmc</i>
Aileen Boersen	<i>onderzoeksassistent Amsterdam UMC, locatie VUmc</i>
Lucy Smit	<i>jeugdarts/arts M&G, projectmanager en coördinator JGZ Kennemerland</i>
Chantal Koolhaas	<i>epidemioloog en coördinator JGZ Zuid-Holland West</i>
Anneke Witt	<i>arts M&G/stafarts JGZ en coördinator GGD Kennemerland</i>
Anneke Jorna	<i>arts M&G/stafarts GGD Zaanstreek-Waterland (t/m september 2019)</i>
Pim Jansen	<i>arts M&G/jeugdarts, stafarts GGD Zaanstreek-Waterland (v.a. jan 2020)</i>
Mariëtte Hoogsteder	<i>senior onderzoeker en coördinator Academische Werkplaats Jeugd en Gezondheid, Amsterdam UMC, locatie VUmc</i>
Amika Singh	<i>projectleider en senior onderzoeker Amsterdam UMC, locatie VUmc</i>

Meer informatie

Mariëtte Hoogsteder, m.hoogsteder@amsterdamumc.nl | www.vumc.nl/awjg

Dit project is gefinancierd door ZonMw, programma 'Versterking Uitvoeringspraktijk Jeugdgezondheidszorg' (project 732000203)

December 2020

Samenvatting

Introductie

Veel kinderen in Nederland zijn nog steeds te dik. Door het grote bereik van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) onder 0-4-jarigen, hebben JGZ-professionals een belangrijke rol om ouders te helpen een basis voor een gezonde leefstijl te leggen en zo bij te dragen aan het voorkómen van overgewicht en andere leefstijl-gerelateerde ziekten.

In het onderzoeksproject Samen Gezond Groot hebben we in kaart gebracht hoe JGZ-richtlijnen op het gebied van leefstijl (voeding, slapen, bewegen, beeldschermgebruik) op elkaar afgestemd zijn, hoe JGZ-professionals leefstijladvisering in de praktijk brengen en hoe ouders dit ervaren. Het doel was de leefstijladvisering voor kinderen van 0 tot 4 jaar te optimaliseren, samen met ouders en JGZ-professionals uit vier organisaties: JGZ Kennemerland, JGZ Zuid-Holland West, GGD Kennemerland en GGD Zaanstreek-Waterland.

Methode

Samen Gezond Groot was een participatief project met kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden. JGZ-professionals zetten werkgroepen op in de vier JGZ-organisaties, betrokken er ouders bij en deze werkgroepen waren nauw betrokken bij de opzet, werving en uitvoering van het onderzoek.

In deel 1 hebben we tevredenheid, behoeften en ideeën van ouders en JGZ-professionals onderzocht, door middel van vragenlijsten ingevuld door ouders (n = 439 op 11 consultatiebureaus) direct na afloop van een consult, interviews met ouders (n = 40) en met JGZ-professionals (n = 38). Ook zijn negen JGZ-richtlijnen bestudeerd op overlap en tegenstrijdigheden en samengevat in een overzicht. Tijdens een werkconferentie koos elke werkgroep op basis van de eerste resultaten voor een aanpassing in de leefstijladvisering in hun organisatie.

In deel 2 van het project hebben de werkgroepen hun aanpassing verder uitgedacht, ontwikkeld en ontworpen. Ouders zijn gevraagd om feedback te geven op de materialen, waarna verbeteringen zijn doorgevoerd. Medewerkers zijn getraind in het gebruik van de vernieuwde werkwijzen en deze zijn geïmplementeerd in de organisaties. Twee van de vier vernieuwde werkwijzen zijn geëvalueerd op tevredenheid en haalbaarheid. Hiervoor zijn vragenlijsten ingevuld door ouders (n = 97 en n = 41) en interviews gehouden met ouders (n = 33 en n = 15). JGZ-professionals zijn geïnterviewd (n = 3) of vulden een vragenlijst in (n = 10).

Alle kwalitatieve data zijn geanalyseerd aan de hand van thematische analyse en de kwantitatieve data met beschrijvende statistiek en logistische regressies.

Resultaten

Uit deel 1 van het onderzoek blijkt dat ouders en JGZ-professionals zeer tevreden zijn met de leefstijladvisering 0-4 jaar; zowel in het algemeen als over het afgelopen consult en voor alle onderwerpen (voeding, slapen, bewegen, beeldschermgebruik) geven ouders cijfers tussen de 7,5 en 9. De behoefte aan leefstijladvies varieert sterk onder ouders: sommigen hebben hier helemaal geen behoefte aan, anderen veel en vaak. Zij hebben wel verbeterpunten voor de leefstijladvisering: het is belangrijk het onderwerp leefstijl actiever te benoemen en bespreken op het consultatiebureau. Ook is er qua vorm een divers aanbod aan leefstijladvies nodig, zodat ouders een keuze kunnen maken welk aanbod het beste bij hen aansluit en wat ze willen gebruiken in de opvoeding van hun kind. Leefstijl zou ook buiten het consultatiebureau meer aandacht moeten krijgen. JGZ-professionals ervaren soms gebrek aan tijd om over leefstijl te adviseren en hebben behoefte aan ondersteunende materialen en richtlijnen over bijvoorbeeld

beeldschermgebruik. JGZ-organisaties kunnen hun medewerkers meer en beter ondersteunen om JGZ-richtlijnen op het gebied van leefstijl bij te houden en praktisch uit te voeren. In de negen JGZ-richtlijnen werden weinig tegenstrijdigheden gevonden in leefstijladviezen.

In deel 2 van het onderzoek zijn vier vernieuwde werkwijzen ontwikkeld om leefstijlonderwerpen meer bespreekbaar te maken op het consultatiebureau, op een manier die past bij de JGZ-richtlijnen en aansluit bij de behoeften van ouders:

1. Praten over beeldschermgebruik in de spreekkamer (0-4 jaar): Beeldschermgebruik als bespreekpunt tijdens het consult, inclusief folder met schermtips en richtlijnen schermtijd, slapen en bewegen. Aangevuld met een animatievideo over schermtijd bij jonge kinderen.
2. Poster Best lastig?: Een poster waarop 4 leefstijlonderwerpen staan afgebeeld om laagdrempelig het gesprek over deze onderwerpen aan te gaan.
3. Toestemmingsvraag leefstijladvisering: JGZ-professionals stellen ouders elk consult de vraag of zij informatie willen over leefstijl, en zo ja, over welk onderwerp.
4. Website tool leefstijladvisering: Een computerscherm waarop 4 leefstijlonderwerpen afgebeeld staan, waarbij vervolgens gespreksonderwerpen getoond kunnen worden (nb: deze werkwijze is nog niet volledig ontwikkeld en daarom niet opgenomen in de Toolkit).

Werkwijze 1 en 2 zijn geëvalueerd. De resultaten laten zien dat ouders en JGZ-professionals zeer tevreden zijn met de werkwijze 'Praten over beeldschermgebruik in de spreekkamer (0-4)' en de bijbehorende folder. De haalbaarheid van het gebruik van de werkwijze wordt door professionals wisselend ervaren.

De resultaten van de werkwijze met de poster 'Best lastig?' laten zien dat als de poster in de wachtkamer en spreekkamer op het consultatiebureau hangt, er niet vaker over leefstijl gesproken wordt tijdens het consult. Ouders zijn wisselend tevreden over de poster. Ook JGZ-professionals zijn wisselend tevreden en laten grote verschillen zien in hoe haalbaar zij gebruik van deze vernieuwde werkwijze vinden.

Onze ervaringen met betrekking tot ouderparticipatie in het gehele project laten zien dat ouders enthousiast en betrokken zijn, maar dat structurele, actieve participatie in werkgroepen lastig is.

Conclusie

We hebben vier aangepaste werkwijzen ontwikkeld die de JGZ kan inzetten om leefstijl onder de aandacht te brengen en ouders te adviseren. De materialen en handleidingen van deze werkwijzen zijn samengebracht in een Toolkit leefstijladvisering die landelijk beschikbaar is voor de JGZ. Twee werkwijzen zijn op haalbaarheid en tevredenheid geëvalueerd. Daarnaast is een richtlijnenoverzicht ontwikkeld waarmee JGZ-professionals hun kennis over leefstijladviezen voor 0-4 jarigen op kunnen frissen en deze informatie nazoeken. Tot slot leverde het project tips op voor ouderparticipatie in toekomstige onderzoeks-/implementatietrajecten in de JGZ.

Overzicht beschikbare meetinstrumenten en eindproducten

Meetinstrumenten - beschikbaar via [DANS/EASY](#)

- Vragenlijst ouders (deel 1)
- Interviewprotocol ouders (deel 1)
- Interviewprotocol JGZ-professionals (deel 1)
- Vragenlijst ouders (deel 2)
- Interviewprotocollen ouders (deel 2)
- Interviewprotocol JGZ-professionals (deel 2)
- Evaluatievragenlijst JGZ-professionals (deel 2)

Eindproducten - beschikbaar via de [ZonMw projectpagina](#) en www.vumc.nl/awjg

- Samen Gezond Groot Richtlijnenoverzicht
- Eindrapport Samen Gezond Groot
- Ervaringen en tips voor ouderparticipatie in JGZ projecten
- Nederlandstalig artikel “Samen Gezond Groot: tevredenheid, ervaringen en behoeften van ouders en JGZ-professionals in de leefstijladvisering voor 0 tot 4 jarigen” (verschijnt naar verwachting januari 2021).
- Toolkit leefstijladvisering, ook beschikbaar via het [NCJ](#).
 1. Praten over beeldschermgebruik in de spreekkamer
 - Folder Een gezonde dag (0-4 jaar); twee versies: online en drukwerk.
 - Handleiding Praten over beeldschermgebruik in de spreekkamer (0-4)
 - [Animatievideo Schermtijd bij jonge kinderen \(0-4\)](#)
 - [Animatievideo Schermtijd bij jonge kinderen \(0-4\) met ondertiteling](#)
 2. Poster Best lastig?
 - Zes postervarianten met leefstijlthema's voeding, beweging, slapen, beeldschermgebruik
 - Handleiding Poster Best lastig?
 3. Toestemmingsvraag leefstijladvisering
 - Handleiding toestemmingsvraag
 - Animatievideo Leefstijlkeuzes 0-4 jaar (*verschijnt begin 2021 via de Academische Werkplaats Jeugd en Gezondheid www.vumc.nl/awjg*)